

college als zodanig deed zich in '40 niet voor – integendeel. Hoezeer het departement van justitie zich in dat jaar, en ook nog wel iets langer, beijverde om op eigen initiatief het opkomend verzet te bestrijden en met hoeveel misnoegen het college van secretarissen-generaal kennis nam van de eerste illegale publikaties, krijgen wij nog te beschrijven. Daarin uitte zich het boven gesignaleerde samenvallen van Duits en Nederlands beleid.

Wij zouden verder willen gaan: wie de stukken op zich laat inwerken die in '40 tussen de Duitsers enerzijds en anderzijds belangrijke departementen als van binnenlandse zaken en van justitie gewisseld zijn, kan zich niet aan de indruk onttrekken dat er sprake was van een soort symbiose. De hier arriverende Duitse heersers waren, wat hun kennis van Nederlandse verhoudingen betreft, spoedig uitgepraat; zelfs de ijverige Rabl (die alle verordeningen moest formuleren!) had op talloze punten voorlichting nodig. Hoofdambtenaren als mr. J. M. Kan (binnenlandse zaken) en mr. J. P. Hooykaas (justitie) hebben hem, in opdracht van hun secretarissen-generaal, die voorlichting verstrekt, wij zouden haast zeggen: in een geest van normale onderlinge samenwerking.

Die samenwerking werd door Seyss-Inquart aangetroffen waar hij eerder tegenwerking verwacht had. Jegens Snijder stelde hij in die tijd 'met verwondering' vast, dat het gehele staatsapparaat 'gelijmatig verder functioneerde' en dat de secretarissen-generaal '*weiterregierten wie die Minister und sogar ihre Kabinetsitzungen abhielten*'.¹ '*Tatsächlich sind bis heute*', rapporteerde hij medio juli '40 aan Hitler,

*'nahezu schon alle Anordnungen über die Erfassung und Verteilung der Vorräte auf die Bevölkerung und Verordnungen über die Beschränkungen in der öffentlichen Meinungsbildung ergangen, aber auch Vereinbarungen über den Abtransport ausserordentlich grosser Vorräte in das Reich getroffen worden, die alle die Unterschriften der niederländischen Generalsekretäre oder der zuständigen Wirtschaftsführer tragen, sodass alle diese Massnahmen durchaus den Charakter der Freiwilligkeit haben'*²

– dat laatste was niet juist: al die maatregelen waren onder de dwang der bezetting genomen; voor Seyss-Inquart was evenwel van primair belang dat die dwang *zich voordeed* als een die niet door Duitsers, maar door Nederlanders uitgeoefend werd.

Seyss-Inquarts erkentelijkheid jegens de secretarissen-generaal (met wie hij overigens toen evenals later nauwelijks persoonlijk contact zocht) uitte zich na acht maanden in een besluit zijnerzijds waarbij hun salaris (nog geen

¹ G. A. S. Snijder: 'Gesprekken met Seyss-Inquart', p. 11-12. ² Seyss-Inquart: 'Erster Bericht', p. 9-10.